

DE 12.

MONARCHIA DIVINA,
SEU
JURE DEI
IN HOMINEM,
DISSERTATIO INAUGURALIS,
QVAM,
BENEDICENTE TRIADE,
SIG DECERNENTE AMPLISS. FACULT. PHILOSOPH:
IN REGIO, AD AURAM, ATHENÆO
Sub PRÆSIDIO
VIRI CLARISSIMI
M. PETRI HAHN,
SCIENTIÆ NATURALIS PROFESS: ORDINARIÆ REGII,
ET ACADEMIÆ BIBLIOTHECARIÆ;
PRO GRADU MAGISTERII,
SOLENNI ERUDITORUM EXAMINI MODESTE SUEMITTIT
S:æ R:æ M:tis ALUMNUS
SVENO M. ARELIUS,
IN AUDITORIO MAJORI DIE XXI. JULII,
ANNI M. DC. XCI.
ABOÆ, IMPR. ARUD JOH. LAURENTII WALNUM.

五

Ad
VIRUM

Eruditione rara conspicuum.

Dn. SVENONEM ARELIUM

Amicum & Sympaticam dilectum,

De

JURE DEI IN HOMINEM,

Pro in Philosophia honoribus obtinendis subtiliter disputantem;

GRATULATIO:

Lorentes nostros jam Sirius ustus a-
gellos

Reddidit aridulos, raraque messis
erit.

ARELIO nostro planata est area doctum;
Fertilis inde seges, Nominis atq; decus!

Aboæ d. 17. Julii,
1691.

ELIAS ZEPHYRUS LUNDI
Med. Doct. & Prof.

Virtute & sapientis animi claritudine,
Viro Juveni maxime conspicuo.

DN. SVENONI ARELIO,

Amico suo singulariter dilecto, de JURE DEI IN HOMINE
pro summis in Philosophia honoribus modeste obti-
nendis eruditè differenti:

Dum Cathedram ascendis miles cultissime ARELI
Differis & lingua doctior inde tua,
Ut pateant patria tua quanta industria pubi
In sophie studiis Eusebique fuit.
Scilicet emensis curisque laboribus istis
Palladis e manibus digna brabea feras
Quae tua sat digne meruit sapientia, virtus,
Oris Itemque decus, vita modesta pia &
Gratulor ergo tuis, mi dilectissime ARELI,
Ausibus, & ceptis plurima fausta precori:
Ut vasti ingenii donis patriaque DEIque
Inservire quæstus usibus egregiis.

SVENO ARELIUS.,

Per anagr.

VIS ORE VALENS, vel SERVIO VALENS, vel SALVEO VIRENS.

ORE VALENS VIS es linguae speciosa disertæ
Qui fari didicit, didicit quoque pondera rerum.
Ingenio ipse VALENS Masis, Regique DEOque
SERVIO cur promptus dum spiritus hos regit artus.
Afferere hoc laus est: SALVEO mente VIRENS.

L. Mag. sed subito scripsit

JOH. FLACHSENIUS..

VIRO JUVENI

Optimas Artes optimè dedito, Virtutique sum-
mè dedito,

DOMINI. SEVENONI ARELIO,

Philosophiae sobriæ Candidato omnino perstrenuo,
pro Gradu Magisterii disputaturo, Amico &
Commiliti pensiùs adamando:

JURA DEI in nos Mortales, magnalia que
sunt

Numinis immensi concelebranda pie ;
quo pacto superum Rex exercere volebit

Jura eadem & soleat, pandere tute paras,

Te voco felicem, nec non congaudeo honori
qvem dabit aonii Turba novena jugi /

Usat compluribus impeditus L. in. Mq:
gratabar

Dab. Raptissimè Aboz
d. 13. Quintil. A. 1691.

SIMON ZARDO Aboëns.

Metaph. & Log. Prof. Ordin.
Pastor Piëkensis, nec non h.t.
Facult. Phil. Decanus.

Peregrinie Dn. CANDIDATE ARELI,
amicus vetus.

Impiger ingenuas, ARELI, Palladis artes
Sectaris, Musas assiduusque colis,
Est testis locuples tua Dissertatio prælens,
En! fætus doctus comprobat hocce tuus,
Scilicet hoc monstras scripto, Patriota, polito,
Ingenio, lingua faviloquente simul,
Defendisque theses, nodosa Sophismata solvens,
Immota statuis, quod ratione probas,
Ingenuas animi clausisti in pectore dotes,

Quod decoret Juvenem, promoveatque senem,
Promovet atque juvat, testaris singula tute,
Pro studiis claris digna brabea capis.
Fervidus ut fueras per cunctæ tempora vitæ
Cultor Castalidum & simplicitatis amans;
Plurima sic referes, ARELI, præmia jam jam
Insigni lauru condecorandus eris,
I modo, quæ restant felix, superare paratus
Tu patriæ in laudes vive, valeque diu!

*Amico amicissimo amicisca causa
applausis*

MAGNUS M. DR.

Oti mundo sane se ridendos exponunt, qui Atheismum horrendum & fabulosum illud dogma, quod vel sana ratio eludit, in regnum mortalium, ore & calamo, conati sunt introducere. Non enim vidit haec-nus, nec visurus est posthac ullus mortalium lucem hanc mundanam, quem, in lucem venientem, non comitatur notitia quædam & sensus Divinitatis supremique Numinis. Notitia enim illa tam altas egit radices in natura humana, ut nunquam possit penitus eradicari, ne dicam unquam abesse; quamvis hic vel ille ex furore detestando, & ægerrima mente, non raro hoc lumen obscureret, immo planè quoad tempus suffocat; inflammam tandem tamen erumpet, vimque suam satis superque ostendet. Hæc, utut ita se habeant, non tamen nobis persuademus, aliquem in toto mundo dari, qui immotam, fixam constantem, & securam animi concepit sententiam, quam, & perseveranter cogitat defendere, de neganda existentia DEI; extincto planè in corde, omni supremi Numinis, sensu, metu, cultu: non reclamantibus, vel propriis scrutiniis, vel aliorum admonitionibus & increpationibus, aut denique actuum admissorum examinibus, luxta interim fateri, caterva Epicuræorum, & reliqua securitati indulgens turba, nos cogit, illos iomagna, eheu!

copia, reperiri, qui vita sua negant DEUM, eiusq; regi-
men, & dominium rigida cervice subeunt, audentes aue-
su prorsus temerario, supremo Regi & Domino, in non
exeqvendis ejus mandatis, freqventer monente natura,
reqstere, reclamante interim conscientiâ; Deo tanquam
omnium opifici potentissimo, esse submittendam cervi-
cem; & ab illo *Jus* esse accipendum, à quo homo omne,
quod habet, accepit, & non uno nomine sibi obnoxium
fecit. Creando enim hominem suæ bonitatis adeò eundem
participem fecit, ut hoc nomine ejus imperium volens
vel nolens teneretur recipere, legem ab illo latam a-
gnoscere, inqve actionibus suis exprimere. Proinde non
metuendum est totam illam farraginem malè feriotorum
hominum, aliquando destructuram fore illa argumento-
rum pondera, quæ, vel Lumen naturæ, pro hoc nego-
tio adstruendo, suppeditare valet. Cum hoc etiam sit
totius generis humani, communis tanti boni possessio,
quam, sibi è manibus eripi, nunquam patietur. Hoc est
fanè in ore omnium, adeoque etiam Lumini naturæ non
ignotum, imperium & jus in hoc universum, soli DEO
competere; quod & gentiles agnoscunt & venerantur,
dum confitentur: *Omnes mortales à DEO regi*, approbante
dictum hoc *Alex. Magno*, audiente Philosophum *Pſammonem*
recitantem illud in Ægypto: referente *Plutarck.* Innatum
est omnibus hominibus DEO deberi obseqvium &
venerationem; quod nec gentiles Deo astris suis dene-
garunt. Juxta illud *Welleji Epicuræi apud Ciceron. de Nat.*
Deor. pag. mihi 12. *Imposuitis in cervicibus nostris sempiter-*
nun domizium, quem dies & noctes timeremus. Quis enim
non timeat, omnia prouidentem, & cogitantem, animadvertentem

¶ 3 ¶

Omnia ad se pertinere cogitantes, curiosum & plenum negotiæ
DEUM. Cum itaque hæc sint evidentissima, nolumus in
re evidenti & clara operosè & anxiè multa conquirere;
nè forte prolixitate aliqua tœdiosa, Lectorem opimum,
in limine hujus dissertationis, absterreamus. Sed recta,
ad illud perseqvendum, favore Cœli, nos accingemus,
eius gratia calatum in manum assumsimus, membris
saltim duobus discursum huncce includendo.

MEMBRUM PRIUS.

§. I.

Non est quod amplius indicemus quodnam Disserta-
tionis nostræ elegimus argumentum, cum vel ipse,
si, quæ heic præmissa sint, perlegeris, conjicere
possis, nos, illud *de jure & Dominio DEI in Hominem*,
in humeros suscepisse thema, hac occasione, pro viri-
bus nostris enucleandum, quod satis præclarum judica-
vimus, in quo vires luminis naturæ experiri possumus,
ad cuius luminis ductum, illud etiam perseqvemur.
Non equidem deprehendimus aliquem, qui hoc *Ius &*
Dominium in dubium vocavit, aut extirpatum & proscri-
ptum voluit; de terminis tamen eidem figendis, Docto-
res dissentire videmus. Unde prima nostra cura erit,
anteqvam ex Doctoribus *jus* illud describamus, opinio-
nes illorum, at brevibus, attingere. Osiandr. in Grot. citat
quendam *Curcellæum* dictum, existimantem non repugna-
re justitiae Divinæ, tollere ac adimere homini, quod ipsi
dedit, vitam puta, & quæ ei dedit omnia, idq; eo jure,
quo creatori competit de creatura, pro libitu disponere.
Ampliores adhuc limites alii ponunt, dum afferunt, Deum

non tantum posse vitam extingvere, sed hominem in nihilum redigere & annihilare; hac moti ratione, quod figulo non potest denegari, confringere vas à se confictum. Amplissimos fines & forte justò amphores facit Moses Amyraldus, citantem Osiandum p. 100. cuius hæc sunt verba: *Si Deus in continent, ex quo hominem creavit, ad inferos ē orum relegasset eum, nullo respectu habito actionum ejus bonarum aut malarum, ad ostendendum supremum imperium, quod habet super omnes res creatas, nullis terminis & limitibus circumscriptum, creature esset in eo quiescere, quippe, quoniam nihil aliud sit, quam quod Creator eam esse voluit, ideoque penes eum esse de jure absoluto, pro libertu de illa disponere.* Quid autem de prioribus sententiis sit sentiendum, non difficulter ex infra adducendis, colligi potest, sed ultima hæc Amyraldi, ob suam manifestam impietatem, non credimus quod obtineat assensum; pro illa tamen refutanda, non ultra nunc laborabimis, reservandum est id sequentibus nostris curis, dum illos refellimus, qui eandem cum Amyraldo inflant tibiam, quos membrum posterius, favente gratia divina, aperiet de tegetque. Ad descriptionem itaque juris & Dominii DEI nunc calatum cum mente convertimus.

§. II.

Dissentient quæ verba Doctores in descriptione juris & Dominii, utrique Voltio, Gisberto & Paulo dicunt *idea re-stitutio & bonitatis DEI*, circa gubernationem hominum cum potestate in precepta se diffundendi, ac per ea, ipsos dirigendi & obligandi. Hanc non judicant commodam esse Dd. tum propter vocem *Idea*, tum quod iusto sit strictior. Generaliorem & perspicaciorem Lubministrat Simon Episcopus descriptionem: quæ jus DEI in eo vertitur, ut Deus facere possit circa homi-

5

hominem, id omne, quod se & perfectione sua natura dignum est. Gotzio hunc in modum jus illud describere placet. Est facultas, qua DEUS ab homine exigere eidemque imponere potest, quicquid Sanctitati sua non repugnat. Bonam & commodam hanc esse censent Sapientes, ideoque non plures attinet adducere, cum facile ex illis innoscere potest, quid illud jus DEI in hominem sit. Hinc itaque ad juris hujus, de quo differitur, fundamentum inquirendum, properandum est.

§. III.

Conferunt eqvidem Dd. singuli, quantum unquam valent ad fundamentum juris Divini solidè jaciendum, sed rejicitur ab uno, quod alter ponit. Hobbes: putat solam potentiam irresistibilem esse lieic fundamentum. Armin. Creationem. Amyrald: quem paulo superius nominavimus, ut ipsoꝝ & Eminentiam substernit, tanquam fundamentum summi istius juris, sic enim ille pergit: Nec bonitas nec iustitia ut ipsoꝝ illi adimit, quæ creaturam arcet, quo minus jure cum eo contendere potest. Non bonitas: nam si bonitas id faceret, quanto melior esset enim quisquis dignitate præcellit, tanto minus ejus potestas atque dignitas accederet ad summam, qualis à nobis scripta fuit. Esset autem sic pessimè cum rebus humanis comparatum, si summi Magistratus, una bonitatem & ut ipsoꝝ retinere non possent. Non iustitia; ut enim prateremamus idem sequi incommodum, ut quanto iustior, & æqui retentior iudex esset, tanto magis ex fastigio ut ipsoꝝ descendenteret. Iustitia enim illa remuneratrix in DEO nulla esse potest, nisi ex pacto & convento, quo DEUS verbis conceptis sese ad remunerandum ob-

„strinxit. Hic autem rem consideramus seposito omni
 „pacto, ut naturaliter sese habeat duntaxat. Sed Osiander
 in observ: more solito rem altius ponderans, rejicit hoc
 ipsum ab Amyraldo iactum fundamentum, tanquam incom-
 modum: quod enim pugnat cum sapientia (sunt verba
 Osiand. pag. 101. proxima verbis Amyrald. supra notatis.)
 Divina illud imperfectionis censendum est esse potius,
 quam perfectionis & conseqventer non sub objecto po-
 tentiae divinæ. Mutuam operam Osiandro confert Zent-
 grav. destruendo fundamentum ab Amyraldo positum.
 Ob enim ejus eminentiam præcisè subjectus dici non poset, (ho-
 mo puta) cum eminentia simpliciter jus non conferat in alios
 tanquam subditos, nisi bi aliunde hanc eminentiam agnoscere te-
 neantur. Zentg. pag. 35. Hilce assenium præbet Rudrauff,
 dum unà etiam *τέλοντα* negat præcisè esse fundamen-
 tum *Juris Divini*. Hoc sic distructo, aliud est exstru-
 endum; & quemadmodum mutuis & junctis viribus il-
 lud ab Amyraldo iactum destruxerunt Osiander, Rudrauff:
 & Zentgrav; ita etiam unà aliud exstruunt. Et respiciunt
 illi ad dependentiam hominis; dependet enim à Deo
 tam in esse primo, quam *continuo*; etiam ad insignium il-
 lorum beneficiorum collationem per creationem, medi-
 ante qua majestaticam suam potentiam abundè satis ma-
 nifestavit; unde *Divinum* jus oritur in hominem, rem si-
 bi propriam, de qua sic potest pro suo arbitratu dispo-
 nere. Audiamus nunc Doct. de hac re judicia. Nititur
 hoc jus Divini Dominii in hominem beneficiis *perpe-
 tuis & gratuitis*, uti à *Seneca* deprædicantur Lib. de Benef.
 quæ larga manu D E U S in eundem contulit. Hoc
 ipso, quia homo omne id, quod est, à D E o est, juris
 Divi

(40) 7 (41)

Divinitus, Deoq; subjectus vivit Zentgrav.. Omne ius, quod
Deus sibi vendicat in Creaturas, veluti aequitate temperatum est;
ita nimirum aliquo Dei in Creaturas beneficio, si enim quidquam in
verum natura esset, quod per actionem nullam divinam esset id,
quod est, nullo certe jure, illud DEo subditum dici possit, eò quod
à Deo non dependaret ac ea propter sui iuris esset. Nam vero
Justum Dominum semper requirit collationem majoris beneficij
in id, cui dominaris, quam esse potest malum, quod infers ei, in
quam, ob collatum beneficium, ius tibi vendicas. Si enim quod
inficitur malum, longè excedit bonum collatum, dominium bene-
ficio collato superstructum non est aequum, sed iniquum Brochm.

§. IV.

Qvamvis validissimis sint superstructa fulcris, quæ de
fundamento juris Divini asseruimus; tamen Amyral-
dus ægrè terens ejus molima eversa esse; conatur no-
strum, quod jecimus fundamentum, evertere. Existimat
aliqvid incommodi exinde oriri, si ponatur fundamen-
tum in divina hominis productione, munificentissimaque
bonorum collatione; & non in divina ὑπεροχὴ præcisè, ad
illius mentem solidiori fundamento. Sic instat: subditi in
Regem suum aliqvid beneficii conferentes, possunt ista col-
latione beneficii, obligationem & ius in Regem sibi tribuere.
Quod etiam de Libris parentibus suis aliquia ratione bene-
facientibus, potest dici ac urgeri. Sed instantia hæc cum
instabile minusque firmum habeat fulcrum, vel leviter
agitata facilime corruet. Non enim est difficile discernere
inter illa beneficia, quæ vel subditi, vel liberi, Regi & pa-
rentibus exhibent; & inter Divina. Illa sunt debita & lege
omni iusta injuncta; hæc autem non. Debet enim quilibet

sub-

subditorum, quacunque ratione, sic jubente Regum summo, Regi suo exhibere honorem quemcunque, animum tam devotissimum quam promptissimum; sine juris alicuius attributione. hoc ipso nihil promerendo, saltim debitum exequendo. Idem fere judicium esto de beneficiorum collatione in parentes. Deus autem uti non obligabatur ab alio ad creandum hominem; ita etiam nec ad illorum beneficiorum collationem, quae hominem per naturam in mundum hunc comitantur. Jure itaque Deus hominibus imperat sibi obligatis, & Amyraldus frustra & inconvenienter argumentatur.

§. V.

Stabit nunc *juris Divini* fundamentum immobile & inconsuatum; ideo & id relinquentes investigamus heic *Normam*, secundum quam, jus illud sapientissime administratur: illa autem *Norma* constituitur a Dd: *Lex eterna*; de qua, pauca veniunt pro ratione instituti, promulganda. Non ignoramus Legis vocabulum varias admittere significaciones & divisiones; quas tamen nos praeteribimus, utpote brevitati studentes, unam vel saltim alteram attingendo, & quidem eam, quam judicamus nostro instituto inservire posse. Apud Auctores deprehendimus acceptiōnēm Legis esse vel *tatiorem*, & secundum hanc, est ratio Divina, juxta quam, ea, quae sapientissime condidit, etiam sapientissime & justissime moderatur & gubernat. Vel *strictiorem*, quam etiam faciunt rationem, secundum quam omnis boni auctor, bona & justa quævis naturæ intelligenti serio mandat atque injungit. Contra, mali cuiusvis osor, malitia quæcumq; severè prohibet & interdit. Illa occupata est circa creaturas universim; hæc circa agentia rationalia

tionalia speciatim. Cum enim Deus sit optimus & sa-
pienissimus, oportet eum talem concepisse rationem,,
practicam gubernandi genus humanum, ut non nisi san-,,
cte, juste humanæque societati conservandæ modo con-,,
gruo actus nostros & motiones dirigeret, talique nos si-,,
bi devinciret lege , ut non nisi sancte , juste humanæque,,
nostræ naturæ convenienter, viveremis Zentgrav.

§. VI.

Ut etiam paucis memoremus, quid hæc lex æterna sit, &
quomodo talis conceptus æterne mentis, nobis innotuit, ex
Doctoribus seqventia annotare decebit. Lex æterna jux-
ta qvosdam, teste Zentgrav. dicitur mens & ratio bona præ-
cipiens , mala prohibens. Petrus Marchant: citante eum
Zentgrav: explicatius illam describit: Lex illa est ipsa
*DEI rectitudo, & prima veritas, quatenus per illam omnis re-
ctitudo mensuranda, & regulanda intelligitur, seu concipitur; at-
que ipsem DEus, prout omnis rectitudinis principium.* Meis-
fnero dicitur Decretum de regimine rerum. Thomæ vero
ratio gubernationis rerum à DEO. Et illa ratio duplēm
potest habere respectum vel ad Deum; vel ad *Creaturas*.
Juxta priorem, existimant Dd: Deum ab æterno, ex libe-
tate voluntatis suæ, sibi quasi normam posuisse, in gu-
bernatione rerum tenendam. Non enim est dubium, qvin
intellectus divinus jam ab æterno judicavit, imò decre-
vit DEus, qvà lege suo tempore, hominum actiones diri-
geret. Cogitavit nos ante natura, quam fecit, ait Seneca lib.de
benef. Sane, sicut ab æterno in DEO fuit conceptus se-
cundum qvem mundum hunc condidit , ita non est ne-
gandum, qvin detur qvoq; in Deo ratio, secundum qvam,

oportet eum sapienter concepisse, libereque decrevisse,
 quomodo Creaturas, convenienter illarum naturis, dirige-
 ret. Juxta poster: Censem DEum, quemadmodum &
 censendum est, concepisse certam rationem, ad quam ceu
 regulam Creatura quævis, in suis actionibus, motibus &
 „inclinationibus constringitur. Constituit quippe Deus ab
 „æterno non solum quomodo agentia libera suas actio-
 „nes obire; sed &, quomodo agentia naturalia, suum ser-
 „vare ordinem & intra eundem ad suum finem dirigi de-
 berent. Jam, juxta promissum, etiam tenemur ostendere
 quomodo hic æternitatis conceptus & inviolabile
 statutum, nobis nunc existentibus, & qui antehæc tempo-
 ra extitere & post hac existent, innescit. Quemadmodum
 enim per hanc legem, agentia rationalia, ad obedientiam
 illi præstandam, se quam maximè obligata esse sentiunt;
 ita oportet cognita etiam sit per naturam. Qvod tibi fa-
 cile persuadebimus cum dubio procul sis persuasus legem
 naturæ, tibi, citra luminis revelati gratiam, innescere,
 „quæ est quædam promulgatio legis æternæ, secundum
 „Dd; à Deo nobis facta, ut sciamus, quænam illa lex
 „sit, qua, jam ab æterno supremum Numen sibi nos vo-
 „luit obligatos. Et sic resplendet ex lege Dei æterna in
 „nobis Lex naturæ, est radius & resplendentia quæ-
 „dam, quasi divinæ rectitudinis sanctitatis & justitiae.
 „Immutabilis in nobis, in quantum divina sapientia se-
 „cundum hæc attributa creaturam intellectualem crea-
 „tori conformem fieri, & vivere debere, eandemque
 „gubernandam esse judicavit. Zentgrav.

Quibus sic ostēnsis, tangenda est nunc controversia il-
 la, quæ inter Dd: agitatur de *lege æterna*; num scil:
legis nomine propriè venire potest? Recenset longa seriè
 affirmativam tenentes Rudrauff. Phil. Theol: Thomam,
 Scotum, Sbaratz. &c. Bocani vero responsionem ad quæstio-
 nem adducit talem: Lex æterna spectata in subditis,,
 non habet rationem legis, qvia ab æterno non fuere sub-,,
 diti; Unde fit ut casset illa ratio *Legis*. Spectata in le,,
 gislatores tr̄s includit actus: *Judicium, voluntatem & im-,,*
perium: ubi legislator judicat, vult & imperat, ut hæc,,
 vel illa regula à subditis servetur; Cum ergo ab æterno,,
 nulli fuerint subditi, casset imperium & consequeventer,,
 lex in legislatore; Licet in eo sint priores duo actus,,
 æterni, non tamen tertius. Spectata ut *regula practica* ne,,
 sic qvidem potuit esse ab æterno lex, vel habere, vel ha,,
 buisse rationem legis, nisi supponatur regulandum, i.e.,,
 nisi a legislatore subditis observanda cum imperio præ,,
 scribatur. Sic ille. Dictum erat paulò superius, dum coe-
 pimus instituere mentionem *legis æterne*, respiciendum
 esse, vel ad *DEum*; vel ad *creaturas*; ejus rei oportet heic
 meminisse, dum occupati sumus in paranda responsione
 ad quæsitum. Si itaque relpicias *DEum*, pro ut lex est ra-
 tio, secundum quam regit hoc universum, tum non me-
 retur nomen *legis* propriè sic dictæ. Rationem damus
 hanc: qui enim præscribit legem, oportet sit supe-
 rior illo, cui servanda illa Lex præscribitur, quò sentiat
 se esse obligatum ad obedientiam præstandam; quod au-
 tem hæc ipsa, cum supremo omnium absolutissimo Do-

mino non consistere possint, quilibet facile videt; unde
 & hoc nobis, haud difficulter, sine dubio concedit qui-
 libet; quod expiret nomen *Legis* propriè & *anerBōs* lo-
 qvendo. Si tamen multum urgeas, possumus, consensu
 Doctorum; illam dicere legem, pro ut est quasi ratio à
 Deo liberrime posita & verum non nisi *abusive*, *impropriè* &
ἀνυρολόγως. Rudrauff: Una nobiscum etiam facit Zentgrav.
 Etsi negari non potest quod in divina mente, decretum
 voluntatis, de agendis ratione ordinis præcedant dicta-
 mina practica; *Legis* tamen rationem respectu divine voluntatis,
 non habent, cum non præcipiant, vel voluntatem *superioris*,
 dictitent, verum quæ sit ratio agendorum indicent. Per-
 git idem: DEI *Lex* vocatur, non quasi mensura aut regula,
 actuum *DEI*, seu ad intra, seu ad extra terminatorum, illi,
 enim sunt naturales, ab intrinseco necessarii nec sub
legem cadunt; hi vero nec sunt subjecti potentioris alicu-
 jus *superioris* imperio. Sin autem respicias ad *Creaturas*,
 in universum omnes, quatenus illis est data norma agendi,
 juxta id, quod supra attulimus, tum eandem fere gerit
 faciem, stricte scilicet loquendo, non dici potest *Lex* ob illas
 rationes, quas nunc dabimus. Hoc modo enim spectata
 dicit etiam respectum ad *Creaturas irrationalēs* & *naturales*,
 quæ instinctu naturæ in lulos fines feruntur, a quibus non
 abire possunt, carentes ratione & libertate voluntatis, in
 diversas partes flexilis; quæ ideo jus & obligationem re-
 cipere aptæ naturæ non sunt. Nam ubi alicujus agentis vires,
 per naturam ad uniformem agendi modum, sunt alligatae, ibi li-
 bera actio frustra expectatur, istiq; incassum frustraque prescri-
 bitur aliquid Norma, quam cam nec intelligere, nego, ad eandem

lēse componere potest. Pufend. de off: civ: Per analogiam tamen potest dici lex ad indicandam omnium Creaturarum dependentiam, subjectionem & obligationem; subsunt enim omnia agentia adeoque irrationalia & naturalia ordinationi divinæ, unde & illa, lege Dei æternateneantur, prout non ordinariè possunt recedere à naturali indito instinctu, qvi illis quasi lex est.

S. VIII.

Postquam sic, tam respectu *Creatoris*, quam *Creaturarum* irrationalium, examinavimus vocabulum *legis*, dando expeditum quale Ddm. sit judicium de isto negotio; supersunt etiam *rationales* & *libere agentes* creaturæ, qvarum consideratio nos heic morari jubet, anteqvam controversiæ supremam imponere possumus manum. Supra diximus eximendas esse creature irrationalis, propter carrentiam cognitionis intellectualis, voluntatisqve & libertatis absentiam, a lege hac stricte tali. Unde relinquitur agentia intellectua libera in actionibus suis, eidem esse subjiciendas, & qvidem propriè quoad actiones quæ liberi eliciuntur, & non ex naturali necessitate prodeunt, cum illæ, quæ aliter, qvam geruntur, fieri non possint, frustra præcipiantur vel prohibeantur: Sed dicis: Lex effectivè est alteri actu existenti mensura & norma in agendo & operando, ad certam rationem actu obligans; ab æterno autem non fuit *Creatura* illa, adeoque nec rationalis; atque sic non obligabatur lege illa, nec potest hac ratione dici lex. Hoc dubium solvit Rudrauff: distingvendo inter legem *effectivè* & *quoad obligationem actualēm*; & essentia liter, & quoad *obligationem radicalem*. Si non priorimo-

do fueri potest nomen legis, tuncque sine dubio posteriori. In defensionem & tutelam nominis hujus saepius notati, sic differit Zentgrav. Hoc decretum divinæ voluntatis, cum sit norma actuum, & mensura agendorum vim obligandi habens, bene *Lex* appellatur; cumq; hæc admistrandi forma, juxta quam æqvè sapienter ac fraviter omnia disponit & gubernat Deus, ab æterno in eodem extiterit, jure dicitur *eterna*. Pergit. Qvanquam vero ante mundum conditum nemo fuerit, cui ista *Lex eterna* promulgari, quemq; etiam obligare potuisset, tamen illam ac proximam obligandi creaturas extituras potentiam jam habuit, id quod ad rationem legis æternæ satis est.

§. IX.

Hisce, pro aditu in regnum omnium vastissimum parando, sic præmissis, illud nunc intramus, visuri, quem habet *Regem*, quos habet *Subditos*. Et non opus habemus diu circumspicere; tam enim testimonium, quod in nobis est, quam quod ante oculos, Monarcham constituit in hoc regno *Regem Regum & Dominum Dominantium*. Cujus mandata Monarchæ illi ac Reges, quos nos veneramur, devotissime tenentur *exequi*, cui dispensationis suæ æque ac subditi, aliquando rationem reddent exactam; quem etiam tanquam justitiae fontem, in decernenda justitia inter mortales, sibi ob oculos ponere debent perpetuo, ne quidquam in imperando committant, quod imperium ac jus summi Regis violare potest. Ille enim est, fuit & erit Dominus absolutissimus, qui nulli rationem reddere tenetur, quique solus omnium, sublimem istum titulum *independentiæ* sibi tribuere potest. Independens enim est absolute, cui plane repugnat ullam habere causam; ut docent

Metaphysici. Huic Domino ac Regi competit jure meritoque potestas ferendi leges, lataisque subditis cum imperio præscribendi, ut easdem servent, inq; actionibus pulchre exprimant. Qvam potestatem ita ampliant Dd: ut eandem non tantum ad ea, quæ sunt honesta & decora *naturaliter*; sed etiam ad id omne, quod non est malum *moraliter*, extendant. Et quæ talia sunt, illa dicimus DEum posse justè præcipere, immorigerumque ad extrema quæque supplicia subelinda damnare. Hic æquissimus ac gravissimus morum censor, jure optimo imperium sibi in actionibus hominis vendicat, eundem suis constitutionibus ligat, & ad obsequium præstandum potentissime compellit. Non putabis sufficere, munia sua, externa honestate speciosè & insigniter splendentia, coram hoc Rege, utut humilime deponere; qvia etiam respicit interiora, vultque ut e pura & sincera mente prodeant illæ, quæ ab hominibus laudantur actiones; quin & dominatum sibi in conscientias hominum tribuit, qvas semper vult esse salvas. Frustra enim, ut fatur Zentgrav. legibus actiones hominis exteriores subjiciantur; nisi & internæ legibus dirigantur & assuefiant; cui impune licet in mente atrocia moliri scelera, impuras alere cogitationes, qvi mirum si cogitata atrocitas, in externam prorumpat immanitatem. Abs vero itaq; qvam longissime aberraret, quin & coarctaret amplissimum imperium divinum, qvi internos illos actus a lege hac eximere conaretur, gravissimum eo ipso conscientiæ, malorum & bonorum actuum testi infallibili, infligendo vulnus.

Boni & æqvitatis amantis *Legislatoris* est, in legibus fe-
rendis, ad subditorum respicere conditionem atque
naturam, ne legibus, qvas tulerat, illa facere obligentur,
quæ tam naturæ eorum repugnant, qvam a conditone il-
lorum aliena sunt; Qvam iniqvitatem ab æqvissimo hoc
Legislatore D^EO, removendam esse, vel qvilibet ultro largi-
etur. Non enim alia ratione hominem sibi subjicit,
aut eidem imperat, qvam justa, legitima, naturæque ejus
apprime convenienti. Et prout hominem, animal ratio-
nis insigni dono præditum creavit; ita etiam eundem,
non alio modo, qvam rationali dirigit atque gubernat.
Irrationaliter enim, si cum natura rationali ageret, cerre
potestatem gereret destruentem penitus justitiam & fan-
titatem suam, a qva tamen in imperando & præscribendo
nunqvm sane deflectit. Unde habent subditi in hoc regno,
de qvo sibi majorem in modum gratulari possunt, qvod
non nisi justa præcipiat, nec a subdito aliud lege sua po-
stulat, qvam idipsum, ad qvod præstandum, etiam per
naturam vires dedit. Qvod autem impossibile est agenti
ob denegatas vires præstandi, id D^Eus nec potest nec vult
præcipere, qvia adversaretur idipsum summæ ejus bonitati
atque justitiæ. Injustum enim est id a subdito reqvirere,
qvod vires ejus, ab eo non depravatas, superat. Tyrannorū est
ferre leges, causam parare, & crimen querere, ut subditi puniri
possint. Adversatur legislatoris supremi sapientie ejusmodi ferre
leges, qnes fabditus, ob denegatas, non vero depravatas & deperditas
vires, et si velit, non tamen observare possit. Etsi enim ad dominii
sui eminentiam ostendendum illud legislatorem supremum facere
quis

qvis crederet; cum tamen ea jus suum diuine bonitati & justitia
condenienti quodam ratione exerat. Sicut sapientia DEI cum cete-
ris ejus amice conspiret attributis; ita quoque eadem nil imperare ho-
mini DEO permittit, quod ipsius natura non est conveniens. Legem
ferre, quam subjectus implere nequeat, nec implendi vires sua
culpa decoxit, non modo frustra est, sed & cum summa iniuritate
conunctum. Puf. de jur. Nat. & Gent. p. 190. Aliud autem judiciū
est ferendum de illis impossibilibus, quæ talia sunt, pro-
pter deperditas exhaustasq; propria culpa, negligentiam
vel malitiam, vires, quibus custoditis & servatis non esse
agenti impossibile satistacere præcepto ac juri à legisla-
tore dato. Non enim negare potest qvisquam, qvin Deus
justè id requirere ac exigere potest ab homine, quod ipsi
dedit, nihil quidquam obstante aduersariæ, propria culpa,
contracta. Qvis audet dicere Deum jure suo debere ex-
cidere ob culpam hominis? qui enim nefariè & teme-
rè in aduersariæ semet præcipitavit, ille etiam sub jugo legis
ad observationem severè obligantis gemere tenetur. Sa-
pientissimè & optimè, secundum Dd. Deus impossibilia,
apud homines urgere potest, ut agnoscant culpam. Non,,
enim justitiæ ejus adversatur, quando petit id, qvod sibi,,
jure debetur. Sicut enim voluntaria hominum malit-
ia, qua, deperditis agendi viribus inepti redduntur, ad,,
imperata facienda, Deo fraudi esse nequit, ut ipse jure,,
suo in immorigeros excidat; ita cum illi jus suum ma-,,
neat integrum, justa semper est exactio observationis le-
gis, ab illis præstandæ, qui sua culpa vires præstandide-,
coixerunt, quo ipso nihil sanè quidquam gloriæ Divinæ,
decedit, nec in justitiæ aliqua nora in Deum cadere potest.

C

Nam

„Nam si quis per suam culpam amittat facultatem im-
„plendi legem haud quidquam vis ideo exspirat, sed re-
„linquitur legislatori potestas, poenam exigendae eo nomine,
„quod legibus suis jam satisfieri nequeat.

§. XIII.

Constituto sic *Rege*, constituendi nunc veniunt *subditi*,
quos non putabis, unius alteriusve imperii populum
esse, sed, ut multa paucis comprehendamus, universum
Orbem terrarum, & omne quod complectitur ille. Sub-
est enim omne creatum imperio Divino, certa & sibi
convenienti ratione, tam res illæ, quæ omni sensu carent,
quam quæ eodem gaudent, quibus illas omnino addes,
quæ ob spiritualis naturæ præcellentiam, supra reliqua
creata longius evectæ, atq; ad latera *Regis*, mandata ejus
executuræ, stant perpetuo. De quibus omnibus pluri-
bus agere hac vice nostra non fert instituti ratio, con-
struimus enim inter *subditos* hujus imperii, (quod & an-
te indicatum ivimus) hominem saltim & jus, quod in
eum habet Deus, contemplari. Unde & nobis heic sta-
tim incumbit ostendere, qua ratione *vis imperii divini in*
hominem, sponte se exerit & homo ipse se Deo esse subjectum sentit.
Ut antea asseruimus, notitiam aliquam de Deo, hominem
in mundum venientein, comitari: Ita etiam nunc asseri-
mus, metum naturalem omni homini imprimi à DEO,
qui est tacitus obligacionis sensus, divino in hominem respondens
imperio, instigans etiam eum ad cultum & venerationem Deo
debitam, per cuius metus impressionem, Deus jus suum,
quod in homines habet, indicat & manifestat. Et quem-
admodum homines, quibus Deus imperat sunt *boni vel mali*;

ita etiam pro diversitate illorum duplex oritur metus, alius qui inest bonis & probis, alius malis & sceleratis. De vi & efficacia utriusque pauca hæcce annotabimus. Qui DEum timent, inquit Plutarchus, malitia apud illos paulatim contabescit, minus conseruantur; quanquam indulgentiis audientq; scelera, statim deinde metu ac pœnitentia corripuntur. Illorum metus à sceleribus rebeat, Deum præsentem sifist, eum justum judicem uniciq; suum tribuentem, Coniunctusq; est cum amore supremi Numinis & bona spe. Consequitur hunc metum in moratoriis, qui non omnipotem humanitatis sensum penitus exuerunt, horror ante factum, ita ut felix aliquod à se committendum cogitantes cohorescant & ex Numinis metu à malo abstineant. Aliud autem, ex lib: Senecæ de metu matorum, depromimus testimonium. Tantum, dicit ille, Scelerati metuunt, quantum nocent, née ullo tempore vacant, trepidant enim cum fecerunt, berent, conscientia aliud agere non datitur, ac si binde respicere ad se cogit. Alibi. Quanquam scelerati ex insita ferocia, qua sua libidini obsequentes Deum hominesq; contumaciter rident sine sensu & metu homines in scelera ruunt; ubi tamen velut è somno alto exergufactus homo, ad se redit, sceleris conscientia temulentum alloquente, accusante & damnante, trepidare, pallere judicemq; supremum timere incipit. morieg se dignum esse novit. En! testimonium evidentissimum de jure & imperio divino, quod nec pessimus quisq; detrectare valet; adeo enim firmiter Deus menti humanæ metum sui impressit, ut ne quidem tota caterva malorum eundem delere possit. Sed instas dicendo: Videlur tamen obligatio hæc; quia sceleratos & refractarios, esse inefficax; hi enim adeò temere in scelera quæcunque ruunt,

ruunt, ut non videantur sentire Dominium Dei, quod pro lubitu, absqve ullo metu pœnæ, rident atque conculant. Reponimus sceleratissimos etiam efficacissimè sane sentire imperium supremi Numinis, eo ipso, quo conscientia illorum, nocte dieqve eos flagellat, qvod nunquam evitare possunt. Satis sanè pœnæ flagellis istis conscientiæ inest, quibus, ob neglectam obligationem contemptumqve imperium divinum, perpetuo cæduntur. Potentissimè omnino, hac ratione, Deus illos coercet officiique sui admonet, quo ipso satis pœnæ ob temeritatem hunc. Nec unquam se salvare possunt fuga, qvo ipso, firmior hæc videtur esse obligatio civili: pœnas enim civiles facinorosi non raro effugiunt, hominesqve fallunt, sed heic nullus fugæ, nullus fraudi relitus locus. Nec tu, nec alius, dicit Plato, optet confidatq; se adeo felicem fore, ut judicium Deorum (DEI) effugiat. Nunquam ab illo negligitis, nec si ita parvus sis, ut in terra profundum ingrediaris, nec si adeò sublimis sis, ut pennis elatus, in Cælum voles, sed convenientia supplicia dabis, seu hic manes, seu ad remotorem aliquem inaccessibilem, locum translatus.

§. XIII.

Postquam sic tam Regem, quam Subditos designavimus, Ipsa hæc nunc vocabula *jus* & *Dominium*, qvæ a nobis promiscue, in describenda Monarchia hac eminentissima, adhibentur, paulatim heic morari jubent. Qui consult Scriptores, deprehendet illos hæc habere pro distinctis, Et inter illos, si Doct: Osandrum in Annot: inspicias & quidem pag. mihi 699. videbis illum absurditatis illos arguere, qui *Dominium posuerunt in re, qvæ est sub Dominio,* quod

quod potius est *habitudo ad rem*, qvans ipsa in natura sua.
 Qvis dominium eqvi dicit ipsum eqvum? Alios erroris
 arguit confundentes *dominium cum jure in re*, qvansi æquè
 late paterent. Hoc qvidem admitti potest qvod *Dominium*
sui jus in re; non tamen possunt inter se reciprocari. Si
 enim Dominium consideratur pressius, non est formaliter
 jus disponendi, sed potius dicit habitudinem ad rem,
 tanquam propriam & subjectam. Liqvit id ex natura
 hujus termini, qvi essentialiter dicit habitudinem qvandam
 inter illum, qvi est Dominus aliujus rei, & rem ipam. Ad confirmandum hoc ipsum adducit Idem Os-
 sand. qvendam sibi pulchre consentientem; cujus verba,
 ipse, si placet, inspicere potes pag. 702. in Annot. Dilcrimen
 qvidem esse inter hæc vocabul, Rudrauff: etiam largitur.
 Docet enim (sunt vera illius) experientia non omne Do-
 minium esse justum; in Deo a non potest esse nisi domi-
 nium justum; ergo nihil obstat, quo minus promiscue
 hæc vocabula possunt adhiberi, cum etiam distincta sit
 hæc Monarchia ab omnibus aliis. Et vocabula hæc nobis
 idem sunt ac dicerent, qvemadmodum juxta mentem no-
 stram etiam dicunt *Absolutam*, & *independentem*, *facultatem* &
potentiam juste regendi & *faciendi*. Hoc dominium, si gene-
 ratim spectetur, juxta Eruditos, in duplii differentia
 expendi potest. Scilicet dominium est vel *jurisdictionis* vel
proprietatis. Illud Lessio, qvem citat Rudrauff: dicitur pot-
 estas gubernandi subditos, a qua Reges dicuntur Domini, Hoc
 autem est facultas, vel *jus disponendi de propriis pro arbitratu;*
 ita ut DEus res suas proprias possit *consumere, vastare, con-*
servare, donare cetera injuriam cuiusque.

Utrique dominio peculiares adsignant actus, ut jurisditionis sunt: præcipere, prohibere, permittere, punire, & premittre a facere, conservare vel annibilare, extollere aut deprimere, amare & ex amore eligere, vel negligere & ex neglectu postponere aut abjecere, donum conferre vel subtrahere &c. Existimat Rutherfordius, non incongruè, hoc ipsum, qvod de dominio dupliciter considerato, tradidit Lessius & nos ex illo modò annotavimus, ad DEUM applicari posse; in applicatione tamen semper monet habendam esse rationem iustitiae & sanctitatis divinæ, ne in illam qvidqvam peccemus. Scilicet, qvando mortales de Deo loquimur, non solum id reverenter faciendum & citra omnem petulantem curiositatem, sed etiam locutiones, qvas a rebus humanis commodato velut sumitas & ad modū rerum humanarum formatas, ad DEū applicamus, ab omni velut imperfectione depurare debemus. Non enim haber DEus hoc dominium, eo modo, quo Domini terrarum dominia sibi acquirunt; sed longe sublimioribus titulis creationis scilicet & conservationis, ut superius asseveravimus, contra Hobbesium, statuentem jus DEI nisi sola potentia irresistibili, ut supra pag. 5. §. 3. verbo indicavimus. Verba autem illius sic habent in regno Dei naturali jus regnandi & puniendi eos, qvileges suas violant, esse a sola potentia irresistibili. Qvam sententiam, utut rationibus non paucis ab Hobb: firmatam, refutatam videre potes a Nobilissi: Pufendorf de Jure Nat. & Gent. p. mihi 88. 89. idcirco nec nobis aliquid negotii faceſſere potest, qvi supra fundamentum, quo nitiſt̄ur jus DEI, ut speramus solidum latis, posuimus. Hisce ſic positis aufpicamur membrum, qvod polliciciti fuimus tradere alterum. Sit itaque.

MEM-

MEMBRUM POSTERIUS.

§. I.

Membrum, ut vidisti, prius multis deprædicavit potentiam *Regis Regum*, quam tamen ita extollebamus, ut sanctitas & justitia divina non periclitaretur, quia cautione nunc opus est, dum tales quæstionem instituimus: Potest ne Rex in hoc regno, subditos suos, non reos alicujus criminis & innocentibus, salva sua justitia, è medio tollere & annihilare?

Heic videmus nonnullos minus cautos affirmativam arripere, metuentes ne quid potentiae divinæ detrahant. Alios negativam tueri, ut justitiam divinam extollant & salvant. Audiamus nunc paucis illorum opinones, antequam ad responcionem nos paramus; Citat Rudrauffius Molinam existimantem DEUM pro arbitratu posse a creaturis vitam auferre, absque cuiusque injuria posse omnes annihilare. Huic consona est Amyraldi opinio, membro priori annotata & qvidem pag. 4. §. I. ex Thoma & aliis scholasticis dicitur, DEUM posse judam & omnes damnatos salvare contra Petrum & omnes beatos damnare & cetera ullius injuriam, quia omnia habet sub sua potestate & possessione. Ista natura profecto DEum nobis aliter proponit & qui sanæ est mentis, solum natura duce, hanc sententiam potest refutare; cum quilibet per naturam novit DEum esse justum, utpote lege naturæ hominem ad juste faciendum obligantem; haec cum ita sint, justum quoque hoc ipsi per justitiam erit, genus humanum non solum juste gubernare sed & juste in omnibus cum homine agere, cum ea

24

ea, quæ justa sunt, solum dicitur justitia divina. Hinc vel
judicio Luminis naturalis, vix sibi constabit sententia.

§. II.

Scias etiam, volumus quæstionem, superiori spho pro-
positam, non esse intelligendam de creatura irrationali,
sed rationali. Penes illam enim, prout non est capacitas
aliqua juris, ita nec injuriæ, atque sic, quod patitur &c
recipit, citra injuriam, accurate loquendo, patitur. Ibi e-
nun nullum est juris vinculum, legiæ prescriptum, nulla committi
potest iniustitia. Nulla compareat capacitas premii, nulla injurie
illatio in brutis, juxta Ofland. Si amputaveris arborem certe
injustitiae non es arguendus. Si mactaveris bovem, non
peccabis contra justitiam. Aliud autem dicendum
est de creaturis ratione gaudentibus, penes quas, tam de-
prehendis capacitem juris, quam injuriæ, a quibus Deus
potest honorari vel offendere. Pro responsione quæstionis
recurrentium esse censem philosophi ad distinctionem in-
ter potentiam DEI Absolutam & Ordinatam. Illa, juxta Stha-
lium, est vel exclusive talis, & est potentia DEI, quatenus est
soluta omni lege, sive ut nulli communi ordini diviso, in rebus con-
stituto, addicta est. Hujus potentiae exempla constituunt
Mundi creationem, stationem Solis, tempore Jofua. Vel absolute
talis, & hoc modo ordinatam sub se comprehendit, estque
illa, per quam Deus potest id omne facere, quod non in-
volvit contradictionem. Secundum illam agit Deus ci-
tra illum respectum ad attributa, conceptaque est solum
ratione sui objecti simpliciter. Ordinata autem non sim-
pliciter & tantum objectum respicit, verum rationem ha-
bet attributorum, justitiae, sanctitatis, &c. Hisce sic præ-
nora-

notatis, dicimus Deum potentia sua absoluta seu per omnipotenciam, materialiter, creaturam etiam extra reatum positam rationalem, annihilare & è medio collere. Non autem posse, potentiam ordinata & in ordine ad justitiam. Deus enim nihil potest, aut agit, quod non est conforme iustitiae sanctitati & bonitati: adeoque non quae præcise possibilia sunt & simpliciter talia, sed, quae sanctissimo consilio decrevit agere, conformiter iustitiae. D. Gerhard. Et sic hac adhibita distinctione questionem esse solutam putamus. Alii, pro hoc nodo solvendo, distingvunt inter potestatem dominandi, quae competit Deo, jure creationis; & inter potestatem judicandi, quae debetur illi, tanquam Legislatori. Nunc etiam habet locum illa distinctio, quam superius dedimus, dum distinguebamus Dominum in jurisdictionis & proprietatis. Prout Deus est omnium rerum abolutissimus Dominus, potestatem habens dominandi suis propriis rebus, ab ipsius nutu dependentibus, potest jure Dominico & proprietatis omnes creaturas annihilare, si velit, cum omnes sint ipsius, & sub ejus potestate. Et quidem quatenus nulli quidquam debet, debitione scilicet coacta, contra voluntatem & à superiore, ab extra, præscripta: *Deo utiq; jus est, quod creavit destruendi, etiam cum aliquo doloris sensu;* neq; Deus ulli hominum debere quidquam potest, ut eo negato, injuriam fecisse dici queat. *Deo quippe tanquam supremo omnium Domino longe eminentius jus in suas Creaturas,* quam homini in hominem natura sibi aequali. Nob. Puffendorf. de jure Natura & Gent. pag. 164. 165. Id ipsum efficiere, est nihil aliud, quam influxum liberrimum conservativum subtrahere ac creaturis denegare. Non autem

poteſt jure judiciali. & vi dominii jurisdictionis, ut legislator, rationales annihilare; cum ratione hujus juris res hæc aliter eſt peragenda. Scilicet agendum eſt hic, ad mentem Rudrauffi, juxta legem præscriptumque justitiae, qvæ omnino abſolvit innocentem. Habet ſe enim hic Deus iſtar judicis, cuius eſt innocentem nulliusq; culpæ reum abſolvere. Ubi nulla culpa, ibi nulla infligenda pœna, cum hæc illam conſequitur, & illa hanc præcedit. *Omnis enim pœna iusta demeritum presupponit, nec bonum dixeris creatorem, ſi hec fine creat, ut infinites creature peius ſit, quam ſi creata non fuiffet.* Eſt etiam, ſecundum Rudrauffium, inter Deum & Creaturam rationale, juris vinculum, ex quo Creatura obligatur Deo, & Deus certo modo ſe obligavit Creaturæ. Oſiander in obſervat: ſuam etiam operam confert huic negotio dicens: ex ratione Dominii universalis habet Deus Jus in res noſtras, in vitam, qvæ qvovis tempore auferre & quando vult potheſt, ex ratione vero iustitiae, pœnas & præmia diſtribuit. Qvo ipſo ille innuit pœnam, niſi præcedat culpa, non eſſe jure infligendam, qvem processum Deum etiam qvam maxime obſervare, illis verbis, apertissime teſtatur.

§. III.

Non reddunt ſe contentos hac resolutione adversarii,urgent adhuc vehementer liberrimam Dei potentiam, qvæ tam abſoluta eſt, ut non finiat ſe reſtrigi ad aliud quod ipſi limites ponit, quod ſi fieret, auctum eſſet profeſtō de libertate in dominando omnimoda. Hoc eſt illorum telum, quod in noſtra mittunt caſtra, cui ſe-
met.

met objicit Rudrauff: Sciendum est 'qua ratione potentia Dei est absoluta, scil: quatenus non dependet à superioris restrictione, directione & vinculo; non enim est dissoluta, ut quodlibet ex quolibet inferat. Jus Dei in homines est ordinatè absolutum intra certum ordinem, ne reliqua ipsius attributa essentialia, & inter illa potissimum justitia periclitetur. Sigvart. Est Deus liber & absolu-
tissimus non peccaminosè & Tyrannorum more , non,,
indifferenter ad bonum vel malum , non licentiosè ad,,
quæcunque adversa, sed pure & sancte, cui nihil place-
re aut libere possit, nisi qvod per ejus puritatem, sancti-
tatem & justitiam liceat. Non tamen metuendum est ali,,
qvid potentiae decidere divinæ: DEus enim, juxta Augusti:
non potentia temeraria, sed sapientiae virtute omnipotens
est omniaque illa potest, qvæ consentanea sunt ejus na-
turæ, & hoc est demum veræ omnipotentiae specimen,
illa omnia posse pro libitu facere, quæ justa, bona arq
sancta sunt. Cavendum est omnino, ne ex DEO justo,
sancto, bono, faciamus Tyrannum sævientem, crudelem
ac impium.

§. IV.

Etiam ex hoc fundamento, qvod Deus fit absolutissi-
mus Dominus inferunt nonnulli, male fani, Deum pol-
le mentibus hominis malitiam turpitudinemq; quamcun-
que indere; Verba autem pro illis facit Ferdinandus
Wasqvius, qvæ, ex Osiandro, annotare libet. Posset Deus
mentes hominum bac imbucere opinione, basc tegem facere; us
hominem homini insidiari, aut necem inferre, vel qvovis modo no-
cere, nefas non esset; nec magis quam pecudes, armenta, feras, vo-

lucres, vel squammeam turbam interficeret. Concedimus su-
 hentes Deum esse dominum absolutissimum; non tamen
 ejus potentiam eò extendere audemus; quia non cadunt
 illa sub objectum omnipotentiæ divinæ. Deus enim non
 potest præcipere contraria illis, qvæ jure naturali sunt
 injuncta, talia autem sunt, qvæ Ferdinandus urget. Equi-
 dem putaveramus Ferdinandum hac imbutum fuisse no-
 ctitia, quæ etiam vi luminis naturæ, imbui potuisset, ut
 homicidium natura sua & intrinsecè esse malum sciret,
 adeoq; nunquam posse fieri bonum, ne quidem per po-
 tentiam divinam. Qvod autem tale est, id Deus nunquam
 homini impressit, aut imprimet, qvomodo quælo potest
 id, quod sua natura est malum, Deus utpote summe bo-
 nus, facere? repugnat enim legi naturæ homicidium,
 qvæ omni homini impressa est, qvæque radius est æter-
 nitatis indexq; sanctissimæ voluntatis divinæ immutabi-
 lis. Sciendum enim est non omne malum, esse malum
 ex lege, quia lege prohibitum est, sed quoddam ex sua
 natura tale esse, qvale qvid homicidium est, quod
 propter intrinsecam inordinationem, repugnantiam &
 turpitudinem nunquam boni naturam induere sibi pot-
 est. Docentibus Seoto, Pontio, Granudo. Lege enim natura-
 li, qvæ detineatur non ideo turpia esse, qvia DEUS detinet, sed ideo DE-
 um ista detinisse, qvia in se erant turpia. Sic & qvæ eadem lege
 præcipiuntur, non ideo honesta, aut necessaria fieri, qvia a DEO
 præcipiuntur, sed ideo præcipi, qvæ in se sunt honesta. Telum i-
 taq; illud, à Ferdinandō jactum, in terram inane cecidit.
 Sed habet sibi consentientem Amyraldum, s̄epius ob sua
 impiadogmata à nobis notatum, Ferdinandus sic enim ille pergit:

28

quis non videt necessario liberum fuisse Deo, non modo nullas nobis de virtute deque vitio ferre leges, quo mentes & appetitus soluti vagarentur, sed etiam præcipere ut affectibus nostris intemperanter indulgeremus; quod si fecisset, id quod nos nunc appellamus vitium, pia res atque sancta futura erat; quia potius Deus ex egregio dogmate, scilicet ab hominibus exigere ut numen suum odio acerrimo prosequerentur. En! egregiam, de sanctissimo, purissimo, natura sua aversante, non approbante, & nunquam non odio habente malum quodvis, sententiam. Mirari sane subit, quo furoris cæstro percitus Amyraldus, fuit, dum non tantum animo tam impiam concepit sententiam, sed etiam eandem in orbem divulgavit, quæ vel legenti horrorem incutit, præstaret longè illam fuisse domi retentam, atque auctori soli reservatam: sic enim neminem aut infecisset, aut offendisset.

S. V.

Dum ab una parte pugnamus contra Amyraldum, ab altera præsto est Szydlovius, telisque quibusdam, ut ille putat, non invalidis, nos invadens. Pugnat & ille fortiter pro absoluta potentia Dei, per quam existimat eum posse quamcunque legem destruere, uti potest condere, est enim supra omnem legem, unde etiam, pro eadem potestate, infert Deum posse illud lege præcipere, quod modo prohibuit, tanquam malum. Liberaliter agamus cum Szydlovio, concedemus illi esse in potestate divina condere legem, quod dum Szydlovio concedimus, tenetur ille pari liberalitate nobiscum agere atque concedere nobis, Deum, dum condit legem, non condere nisi justam. Quo concessu negamus DEum velle aut

legem naturalem, naturae humanae intimè impressam destruere, quippe qui originem dicit a lege æterna, norma exactissima fundamentoque solidissimo ac immutabili: quicquid enim rationem habet aeternitatis, conceptum fundat immutabilitas. Ab hac immutabili lege vim etiam suam habet naturalis illa, quam destruere Deus non potest, quia sic faceret contra justitiam suam, quod absurdissimum est. Haud quidquam fas est credere Deum velle legem naturae tollere aut immutare, quamdiu naturae humanae nullam mutationem infert. Supra etiam monitum erat, non esse concipiendam in Deo temerariam aliquam potentiam peccaminosam, vel licentiam dissolutam. Etiam dictum est non cadere illa sub potentiam divinam actu exercendam, quæ aduersantur justitiae ac sanctitati inviolabili. Arque Sic suo telo nihil effecit Szydlovius, & licet semet moverat, tamen non promoverat.

§. VI.

Redit adhuc Amyraldus non semel ablegatus, aliis jam instructus armis. Neque bonitas neq; justitia, dicit, prohibet quo minus Deus possit creaturam rationalem innocentem addicere cruciatibus eternis. Verum audiamus quam pulchre sibi contradicit. Possunt (dicit) evidenter prohibere quo minus id facere possit vel bene, hoc est clementer, vel juste, hoc est ex illa virtute, que vindicando peccato destinata est. Nam Jane si Deus id faceret, neque clementer ageret cum Creatura. Te ipsum, Amyralde, corrigis ac reprehendis. Existimas non male justitiam & bonitatem Dei nil quidquam derogare juri dominico Dei, bene quidem illa, cum inter diuinæ attributa non possit esse aliqua pugna & contrarietas;

Unum

Unum enim alterum non tollit aut destruit. Verum de-
 bueras etiam meminisse Deum non nisi benè & justè a-
 gere, aut egisse unquam. Ad quam mentem etiam re-
 dis, dum concedis, *ratione bonitatis id non fieri benè, non cle-
 mentē, & ratione justitiae, non justē.* Hoc ipso tibi contra-
 dicis: dicas posse fieri & non posse fieri. Quæ te de-
 mentia cepit? aut ad ejusmodi conceptus formandos
 fovendosque adegit? in Deo non est concipiendum quid-
 quam, quod non est bonum, est justum. Nulla vel Eth-
 niorum impietate, vel Poëtarum licentia tale quid de-
 falsis Diis fuisse unquam fictum, testatur August: omnes,
 etiam imperitissimos Atheos supposuisse, omnesque fa-
 teri malas animas justè & eas, quæ nil mali egerunt, in-
 justè damnari. Clariss: Jansenius ex Augustino notat
 hoc horrendum & intolerabile paradoxon plusquam stoi-
 cum, quo nonnulli veluti de Divinitatis arcanis magis-
 instructi, dicere ausi sunt, si beatos omnes ad æternas de-
 jiceret penas, nullam iis injuriam facturum, eò quod
 quidlibet de nobis statuat, perdat, damnet, in nihilum re-
 digat, jure hoc faceret suo. Addit se nec hæreticum ullum,
 legisse, qui tam exorbitantem pronuncia erit sententiam,
 neque Pelagianos, quamvis audaces in fingendis dog-
 matibus, nunquam eò desperationis fuisse progressos, ut
 hunc in modum delirassent. Est sanè audacia summa
 ingensque confidentia, ejusmodi de Deo Rege omnium
 sanctissimo ac clementissimo evomere. Foret, ni fallor
 subdito quolibet cordato dignius, quævis bona de bono,
 quæ summè sunt justa de justo, sibi polliceri tutoq;
 promittere. Jus eqyidem ac imperium *Summi Maximi*

Dei in semet agnoscere tenetur homo quisibet ejusque
 mandatis lubens parere debet; non tamen putabit quis-
 piam subditorum se jugum portare Tyranni & injusti
 alicujus Regis, violentiam & crudelitatem exercentis
 quamcunque, qui hanc de *Deo Rege* concepit opinionem,
 commissi criminis laesae Majestatis Divinæ, sine dubio reus
 est, & pœnas temeritatis promeritas nunquam effugiet.
 Non protectò aliud sibi, potest polliceri, qui tam pra-
 vum gerit animum, tamq;e impiè de Rege suo clemen-
 tissimo loquitur. Si enim gravissimas promereatur pœ-
 nas, qui resistit Magistratui civili, de Rege patriæ patre,
 blasphemè loquitur ejusq; mandata ridet atq;e contem-
 nit; quantò magis existimandum est illum, non impunè
 laturum suam temerariam stultitiam, qui aduersus Regem
 Regum aliquid, qva demū cunq; ratione fiat, molliatur, sive
 intra in suo corde, qvod scrutatur Deus, sive extra in actio-
 nibus & moliminiibus suis, quæ ejus habebunt legem pro
 norma. Ita de supremo *Regum* ejusq; imperio sentia-
 mus, loquamur, scribamus, ut aliquam maculam Deo non
 aspergamus, ut etiam optimè monet D. Osiand: *Ius Dei*
in creaturas ita afferendum, ne Deo labes aliquæ ex nimia ejus ex-
tensione adspergatur. Sedulò sane laborant Adversarii pro
 obtainenda palma, circa hoc notabile satis momentum,
 de limitibus potentiaz divinæ figendis, quos vel justifican-
 ti ampliores, vel itidem justò arctiores. Sed illa
 omnia heic adducere, nec licet, nec decet. Non licet,
 quia aliud svadet instituti ratio, quæ, ut brevissimis nos ex-
 pediamus, jubet: prolixitas enim nimia, nihil sane, vel laudis,
 vel uberioris laboris nostri fructus, nobis polliceri audet.

Nec

Nec decet, quia sanctius & reverentius est, ut fatur Tacitus,
 de actis Deorum (Dei) magis credere quam scire. Foret sanè
 potius intempestiva curiositas, quam laudanda sedulitas di-
 cenda, si quis mortalium, viribus luminis naturalis, qvæ
 forte minus sunt validæ, heic multum desudaret, cum non
 liceat potentiam Dei & voluntatem ejus, intellectus hu-
 mani metiri terminis, nec multa sunt qvæ heic natura
 suppeditare valet. Da ictoco tu O Rex Regum, qui solus
 dare potes, subdito cuivis animum, quem jure tibi debet,
 devotum ac promptum, ad tua exequenda mandata, ut
 tandem illud obtineat præmium, quod tibi obsequenti-
 bus in regno tuo abunde satis distributurus eris. Tibi
 Rex summe devotissimè nostra offerimus servitia, eadem
 ad pedes tuos humilimè deponimus tuamq; semper
 veneramur Majestatem; quod clementissimè nostro conatu*s*
 tanquā publico subjectionis nostræ testimonio benedixeris.

TIBI SOLI POTENTISSIMO DOMINO IN PERPETUAS ÆTER-
 NITATES REGNANTI DICIMUS LAUDES, HONOREM,
 VENERATIONEM.

M4 RV 5539